

TÜRKİYE 1997 GENEL NÜFUS SAYIMI SONUÇLARI HAKKINDA DÜŞÜNCELER

Aydoğan KÖKSAL*

ABSTRACT

Every year the population of Turkey has been increased. 1927 election of our population was 13.648.270, but in 1997 the population was 62.865.574.

Every year 1,3 million people were involved our population. This increasing population of Turkey is occurred as young population.

However as a result of this some problems also happened. For example; immigration from village to the city; the problem of Jobless; the problem of homeless; increasing of the Gecekondu (bidonville); unhealthy constructions etc.

Bir ülkenin "nüfus"u denildiğinde orada yaşayan insanların toplamı olarak anlaşılır. Tanoğlu'nun ifadesinde olduğu gibi, "Nüfus, hareket halinde, her an ve durmadan değişen bir olaydır"¹.

Bir ülkede insan sayısının artması, eksilmesi, nüfus hareketleri, nüfus yoğunluğu gibi kavramlar çok önemlidir. Çünkü, o ülkenin ekonomik faaliyetleri nüfusa dayanır². Buna göre memleketimizde yaşayan insan sayısının ne olduğunu bilmek gerekir.

İşte Türkiye'de gerçek rakamlara dayanan ilk nüfus sayımı 1927 yılında, ikincisi 8 yıl sonra 1935 yılında, bundan sonra da her beş yılda bir

Prof. Dr.

¹ Tanoğlu: Nüfus ve Yerleşme Sa: 29.

² İzbirak: Türkiye. 2 Sa: 4.

sayım yapılmıştır. Fakat, 1990 yılındaki nüfus sayımından sonra hükümetin almış olduğu bir kararla on yılda bir sayım yapılması kararlaştırılmış ise de, 1990 yılında seçimlerin öne alınması sonucunda seçmen kütüklerinin düzenlenmesi için nüfus sayımının tesbiti olayı doğmuştur. Bu nedenle 1997 yılında, yani 7 yıl sonra, ülkemizde zorunlu olarak nüfus sayımı yapılmıştır.

Türkiye'de ilk nüfus sayımı olan 1927'den beri 14 nüfus sayımı sonuçları şöyledir:

Sayım Yılı	Nüfus
1927	13.648.270
1935	16.158.018
1940	17.820.950
1945	18.790.174
1950	20.947.188
1955	24.064.763
1960	27.754.820
1965	31.391.421
1970	35.605.176
1975	40.347.719
1980	44.736.957
1985	50.664.458
1990	56.473.035
1997	62.865.574

Bu tablodan şu sonuçlara varıyoruz:

1. Son 70 yıldan beri nüfusumuz devamlı artıyor. İlk sayımda 13,6 milyon iken son sayımda 62,8 milyona ulaşmıştır. Aradaki fark 49 milyondur (49.217.304). Yani diğer bir ifade ile Türkiye 70 yılda 49,2 milyon kişi çoğalmıştır.

2. Buna bağlı olarak nüfus yoğunluğu da 18'den 81'e varmıştır.

3. Yıllık nüfus artış oranı ise % 20-23 arasında bir artış göstermiştir (1990'da 23,46). Yalnız 1945 yılında %o 10,7'ye düşmüştür. Bunun nedeni İkinci Dünya Savaşına rastlayan bu dönemde doğurganlığı etkileyen erkek nüfusunun bu dönemde silah altında bulunması, yine 1914-

1922 yılları arasında Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşları sırasında ülkemizde az doğum olması ile ilgilidir³.

4. Memleketimizde her yıl doğanların sayısı, o yıl ölenlerin sayısından fazladır. Yani diğer bir ifade ile bir doğum fazlası vardır.

Ancak, günümüzde aile bireylerinin (kadın-erkek) çalışması nedeniyle bir çocukla yetinmeleri ve büyük şehirlerde "Nüfus Planlanması" (her ne kadar bütün Türkiye'de yaygınlaşmamasına karşın) sonucunda doğum oranları nispeten azalırken, ölüm oranları da gerilemektedir.

Doğanay'ın tesbitine göre: 1950-1955 devresinde %0 46,6 olan doğum oranı 1975-1990 devresinde %0 28'e ve aynı süre içerisinde ölüm oranları da %<>21'den %0 6'ya kadar düşmüştür⁴.

Bir varsayıma göre de 2023 yılında Türkiye nüfusu 95 milyona ulaşacak, doğum oranı da 2010 yılında %2'ye düşecektir⁵.

1997 Yılı Genel Nüfus Sayımları sonuçlarına göre, ilçeleriyle birlikte milyonluk illerin toplam sayısı 17'dir. Bunlar sırası ile İstanbul (9.198.806), Ankara (3.693.390), İzmir (3.114.859), Bursa (1.958.529), Konya (1.931.773), Adana (1.682.483), Antalya (1.509.616), İçel (1.508.232), Balıkesir (1.309.978), Şanlıurfa (1.303.589), Diyarbakır (1.282.678), Manisa (1.232.015), Hatay (1.197.139), Kocaeli (1.177.379), Samsun (1.153.763), Gaziantep (1.127.686), Kahramanmaraş (1.008.107) illeridir.

1985 nüfus sayımında ise, milyonluk illerin sayısı 10 adet iken, 1990 sayımında 13 adet olmuştur.

Yalnız kent nüfusları (ilçeler dışında) milyonun üzerinde olan büyük kentlerimiz (1997 nüfus sayımına göre) sadece 5 adettir. Bunlar: İstanbul: 8.260.438, Ankara: 2.984.099, İzmir: 2.081.556, Bursa: 1.066.559, Adana: 1.041.509'dır.

³ Köksal: Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası. Sa: 84-85.

⁴ Doğanay: Türkiye Beşeri Coğrafyası. Sa: 155-156.

⁵ Milliyet Gazetesi. 14 Ocak 1999.

Türkiye'de nüfus artışlarının bir diğer nedeni de göç olaylarıdır. Özgür'e göre, "Hızlı artan ve dinamik bir yapıya sahip olan Türkiye nüfusunda şüphesiz göç olaylarının ayrı bir yeri vardır"⁶.

Köyde veya kentlerde yaşayan insanların bir kısmı ekonomik nedenlerden ötürü geçimini temin etmek için büyük veya yakın kentlere çalışmak için giderler. İç göç denilen bu olay Türkiye'de her zaman vardır. Ancak, son yıllarda-bilhassa 1985'ten sonra- Güneydoğu Anadolu'da terör nedeniyle 800.000 kişinin göç ettiğini zamanın Devlet Bakanı tarafından söylenmiştir. Aynı zamanda bölgede gene terör nedeniyle 55.000 hanenin yer değiştirdiğini ve göçün yarattığı sıkıntının en çoğunun Şırnak'la yaşandığını ve 71.870 kişinin göç etmek zorunda kalarak, Türkiye'nin her tarafına dağıldığını Bakan söylemiştir⁷.

1990 sayımında Türkiye'de kent nüfusu 33.326.351 iken, 1997 sayımında 40.882.357'ye varmış; buna karşılık 1990 sayımında köy nüfusu 23.146.684'ten 1997 sayımında 21.983.217'ye düşmüştür.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, geçimini gidermek için köyden kente gidenlerin oluşturduğu bu iç göç hareketine karşın, ülkemizde aynı nedenle yurt dışına gidenler de "Dış Göç" olayını oluşturmaktadır. İşçi Göçü dediğimiz bu olay 1960'tan sonra başlamıştır. Kentlerde iş bulmak amacıyla gelenler çoğaldıkça işsizlik ortaya çıkmış oldu. Bunun sonucunda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupa Ülkeleri önemli işgücü sıkıntısı içinde idiler. Böylece yurt dışında çalışma olanakları doğmuş oldu. İlk olarak 1961 yılında Türkiye ile Almanya arasında "İşçi Mübadele Anlaşması" imza edildi. Bu anlaşmaya göre Türkiye'den dışarıya hızlı bir göç başladı. Bunu takiben Fransa, Hollanda, Belçika ve İsviçre'ye de Türkiye'den vasıfsız işçi göçü başlamış oldu⁸.

Bundan başka memleketimize dışardan da göç edenler olmuştur. Cumhuriyet döneminde Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Yunanistan'la yapılan

⁶ Özgür: Türkiye Nüfus Coğrafyası. Sa: 33.

⁷ Milliyet Gazetesi. 7 Ocak 1999.

⁸ Üç Kuşak Cumhuriyet. Sa: 66.

"Mübadele" sonucunda "Lozan Barış Antlaşması" ile Rumlar Türkiye'yi terk etti ve Yunanistan'daki Türklerde memleketimize geldiler.

1980'li yıllarda Bulgaristan'dan, 1923-1933 yılları arasında Yugoslavya'dan, 1934-1935'de Romanya'dan ve zaman zaman diğer ülkelerden de Türk göçmenler gelmişlerdir. Ayrıca 1990-1991 yıllarında "Körfez Savaşı" nedeniyle Irak'tan peşmergeler Türkiye'ye sığındılar⁹.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, köyden kente göç edenler kentlerde bir takım sorunlara da neden oluyor. Bilhassa bunların başında konut sorunu gelir. Büyük kentlerin çevresinde yeni yerleşim yerleri doğmuştur. "Gecekondu" denilen bu sağlıklı yapılaşma ilk önce-az sayıda olmakla birlikte-Ankara'da 1930 yılında görülmüştür¹⁰. Dört duvardan oluşan ve çatısı teneke ile kaplı bu mahallelere "Teneke Mahallesi-Bidonville" adı verilmekte idi.

Bilhassa İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra geçimini temin için köyden kente göç edenler, büyük kentlerin çevresinde hızla Gecekondu mahallelerini oluşturdular.

Bir örnek verecek olursak, Ankara'da bu tür yapılaşmayı önlemek için 1948 yılında kentin çevresinde beş mahallenin kurulması için bir plan hazırlandı. Uygulanması için de Ankara Belediye Başkanlığı görevlendirildi. Devrin belediye başkanı rahmetli Ragıp Tüzün ilk olarak Yenimahallenin-ilk ismi Ucuz Arsalar-temelini 1949 yılında attı. Belediye tarafından yapılan evelerin planları müracaat sahiplerine (dar gelirli olanlara) kura ile dağıtıldı. Böylece Yenimahalle kurulmuş oldu. Diğer dört yerleşim yeride yapılarak gecekondu olayı önlenmiş olacaktı. Fakat, 1950 yılında hükümet değişikliği sonucunda (Demokrat Parti iktidara geçti) nedense diğer dört yerleşim yerinin yapılmasından vazgeçildi. Sonuç olarak bugün görüldüğü gibi Ankara çevresinde, yerden biten mantar gibi, gecekondu mahalleleri oluştu. Halbuki bu plan uygulansaydı sağlıklı yapılaşma kentin çevresinde olmayacaktı.

⁹ Üç Kuşak Cumhuriyet. Sa: 64-65.

¹⁰ Üç Kuşak Cumhuriyet. Sa: 140.

Aynı şekilde İstanbul, İzmir ve diğer kentlerin de çevresinde gecekondu yoğun bir şekilde arttı. Her ne kadar zaman zaman bu evler yerel belediyeler tarafından yıkıldı ise de siyasi partilerin oy potansiyeli olduğu için gecekonduların yıkılması şöyle dursun, sahiplerine tapuları törenle dağıtıldı.

Sonuç olarak, memleketimizin nüfusu giderek artmaktadır. İlk 1927 yılında 13,6 milyon olan nüfusumuz son sayımda 62,8 milyona varmıştır. Böylece nüfusumuz hızlı bir şekilde çoğalmaktadır. Yaklaşık her yıl 1,3 milyon kişi nüfusumuza eklenmektedir. Türkiye'nin artan bu nüfusu genç bir nüfusu oluşturmaktadır. Ancak, bunun sonucunda birtakım sorunların da ortaya çıkması bir gerçektir. Örneğin işsizlik, konut sorunu, sağlıksız yapılaşma, büyük kentlerin çevresinde gecekonduların artması ve belediye hizmetlerinin çoğalması gibi.

Türkiye, artan bu nüfusa karşılık büyüyen ve ekonomik bakımdan gelişen bir ülkedir. Kuşkusuz zamanla bu sorunlarını da çözümlüyeceğine inanıyoruz.

KAYNAKÇA

- Doğanay, H.** Türkiye Beşeri Coğrafyası. M.E.B. Yay. 2982. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi. 877. Eğitim Dizisi. 10. İstanbul, 1997.
- İzbrak, R.** Türkiye 2. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları. İstanbul, 1973.
- Köksal, A.** Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay. No: 45. Ankara, 1982.
- Özgür, M.** Türkiye Nüfus Coğrafyası. Ankara, 1998.
- Tanoğlu, A.** Nüfus ve Yerleşme. İst. Üniv. Yay. No: 1183. Ed. Fak. Coğr. Enst. Neş. No: 45. İstanbul, 1966.
- Üç Kuşak Cumhuriyet. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay. İstanbul, 1998.
- 1997 Genel Nüfus Tespiti. İl ve İlçelerin Şehir ve Köy Nüfusları Kesin Sonuçları. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enst. Başk. Ankara, 1998.